



ISSN 2181-9130

Doi Journal 10.26739/2181-9130

ҲУҚУҚИЙ ТАДҚИҚОТЛАР ЖУРНАЛИ

11 ЖИЛД, 9 СОН

ЖУРНАЛ ПРАВОВЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ

ТОМ 11, НОМЕР 9

JOURNAL OF LAW RESEARCH

VOLUME 11, ISSUE 9



ТОШКЕНТ-2026

ҲУҚУҚИЙ ТАДҚИҚОТЛАР ЖУРНАЛИ

ЖУРНАЛ ПРАВОВЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ | JOURNAL OF LAW RESEARCH

№9 (2026) DOI <http://dx.doi.org/10.26739/2181-9130-2026-9>

Бош муҳаррир:
Главный редактор:
Chief Editor:

Abdurasulova Qumriniso Raimqulovna
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Бош муҳаррир ўринбосари:
Заместитель главного редактора:
Deputy Chief Editor:

Fayziev Shoxrud Farmonovich
yuridik fanlar doktori, dotsent (O'zbekiston)

ТАҲРИРИЙ МАСЛАҲАТ КЕНГАШИ | РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ | EDITORIAL BOARD

12.00.01 - ДАВЛАТ ВА ҲУҚУҚ НАЗАРИЯСИ ВА ТАРИХИ. ҲУҚУҚИЙ ТАЪЛИМОТЛАР ТАРИХИ / ТЕОРИЯ ПРАВА И ГОСУДАРСТВА, ИСТОРИЯ ПРАВОВЫХ УЧЕНИЙ / THEORY OF LAW AND STATE, HISTORY OF LEGAL DOCTRINES

Boboyev Halimboy Boboyevich

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Ahmedshaeva Mavlyuda Axatovna

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Adilxodjayeva Surayyo Maxkamovna

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Sattorov Abdug'affor

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Yosuke Shamoto

yuridik fanlar doktori, professor (Yaponiya)

Umarxanova Dildora Sharipxanovna

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Nematov Jo'rabek Nematilloevich

yuridik fanlar doktori, dotsent (O'zbekiston)

12.00.02 - КОНСТИТУЦИОННЫЙ ҲУҚУҚ, МАЪМУРИЙ ҲУҚУҚ, МОЛИЯ ВА БОЖХОНА ҲУҚУҚИ / КОНСТИТУЦИОННОЕ ПРАВО; АДМИНИСТРАТИВНОЕ ПРАВО; ФИНАНСОВОЕ ПРАВО / CONSTITUTIONAL LAW; ADMINISTRATIVE LAW; FINANCIAL RIGHT

Malikova Gulchexra

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Xusanov Ozod Tillabayevich

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Selimanova Svetlana Mixaylovna

yuridik fanlar doktori (O'zbekiston)

Xvan Leonid Borisovich

yuridik fanlar doktori, dotsent (O'zbekiston)

Peshkova Xristina Vyacheslavovna

yuridik fanlar doktori, dotsent (Rossiya)

Sung Un Lee

yuridik fanlar doktori, professor (Janubiy Koreya)

12.00.03 - ҲУҚУҚРОЛИК ҲУҚУҚИ. ТАДБИРКОРЛИК ҲУҚУҚИ. ОИЛА ҲУҚУҚИ. ХАЛҚАРО ХУСУСИЙ ҲУҚУҚ / ГРАЖДАНСКОЕ ПРАВО; ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКОЕ ПРАВО; СЕМЕЙНОЕ ПРАВО; МЕЖДУНАРОДНОЕ ЧАСТНОЕ ПРАВО / CIVIL LAW; BUSINESS LAW; FAMILY LAW; PRIVATE INTERNATIONAL LAW

Oqyulov Omonboy

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Ro'zinazarov Shuhrat Nuraliyevich

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Ruziyev Rustam Jabborovich

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Borotov Mirodiljon Xomudjonovich

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Toshev Boboqul Norqobilovich

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Shomuxamedova Zamira Shoislamovna

yuridik fanlar doktori, (O'zbekiston)

Ahmad Issa Altweissi

yuridik fanlar doktori, professor (Iordaniya)

Mexmonov Kambariddin Miradxanovich

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

12.00.04 - ҲУҚУҚРОЛИК ПРОЦЕССУАЛ ҲУҚУҚИ. ХЎЖАЛИК ПРОЦЕССУАЛ ҲУҚУҚИ. ҲАҚАМЛИК ЖАРАЁНИ ВА МЕДИАЦИЯ / ГРАЖДАНСКОЕ ПРОЦЕССУАЛЬНОЕ ПРАВО; ХОЗЯЙСТВЕННОЕ ПРОЦЕССУАЛЬНОЕ ПРАВО; АРБИТРАЖНЫЙ ПРОЦЕСС И МЕДИАЦИЯ / CIVIL PROCEDURE LAW; ECONOMIC PROCEDURAL LAW; ARBITRATION PROCESS AND MEDIATION

Esanova Zamira Normurodovna

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Mamasidiqov Muzaffar Musajonovich

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Jason A.

Kanton Federal sud markazi (AQSH)

Borut Strazisar

Yuridik bo'lim boshlig'i (Sloveniya)

12.00.05 - МЕҲНАТ ҲУҚУҚИ. ИЖТИМОИЙ ТАЪМИНОТ ҲУҚУҚИ / ТРУДОВОЕ ПРАВО; ПРАВО СОЦИАЛЬНОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ / THE LABOR LAW; SOCIAL SECURITY LAW

Usmanova Muborak Akmalxanovna

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Gasanov Mixail Yuriyevich

yuridik fanlar doktori, dotsent (O'zbekiston)

Sattorova Gulnoza Djurakulovna

yuridik fanlar doktori, dotsent (O'zbekiston)

Murodova Gulnora

yuridik fanlar doktori, dotsent (O'zbekiston)

Denisov Gleb

yuridik fanlar doktori, professor (Rossiya)

Fayziyev Shuxrat Xasanovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Usmonov Muhammadi Bahridinovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Xolmuminov Juma
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Jo'rayev Yuldash Achilovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Nurmatov Mirg'olib Mirzayevich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Po'latov Baxtiyor Xalilovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Salomov Baxrom Salomovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Osmonaliyev Qayrat
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Mirzayev Aziz
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Aleksey Kibalnik
yuridik fanlar doktori, professor (Rossiya)
Kudryavtsev Vladislav Leonidovich
yuridik fanlar doktori, professor (Rossiya)
Sergey Shoshin
yuridik fanlar doktori, dotsent (Rossiya)
James B.
Eaglin Federal sud markazi (AQSH)

Rustambayev Mirzayusup Hakimovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Zufarov Rustam Axmedovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Kabulov Rustam
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Rajabova Mavjuda Abdullayevna
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Ismailov Isomiddin
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Hamidov Nurmuhammad Orif o'g'li
yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori (O'zbekiston)
Yuldoshev Rifat Raxmadjonovich
yuridik fanlar doktori, professor (Tojikiston)
Djansarayeva Rima Ernatovna
yuridik fanlar doktori, professor (Qozog'iston)
Yelena Antonyan Aleksandrovna
yuridik fanlar doktori, professor (Rossiya)
Matthew Light
yuridik fanlar doktori, professor (Kanada)
Qo'shayev Nurali Mahmudovich
yuridik fanlar nomzodi, dotsent (O'zbekiston)

Inog'omjonova Zumratxon Fatxullayevna
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Pulatov Yuriy Safiyevich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
To'laganova Gulchehra Zaxitovna
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Muxiddinov Faxriddin Muxiddinovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Mirazov Davron Miragzamovich
yuridik fanlar doktori (O'zbekiston)
Rijakov Aleksandr Petrovich
yuridik fanlar doktori, professor (Rossiya)

Stoyko Nikolay Genadyevich
yuridik fanlar doktori, professor (Rossiya)
Iskandarov Zayniddin
yuridik fanlar doktori, professor (Tojikiston)
Sergey Pen
yuridik fanlar doktori, professor (Qozog'iston)
Aleksey Purs
yuridik fanlar doktori, dotsent (Belarus)
Jurgen Maurer
yuridik fanlar doktori, professor (Germaniya)
Kevin Curtin
yuridik fanlar doktori, professor (AQSH)

Ismoilov Bahodir Islamovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Matkarimova Gulchehra Abdusamatovna
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Yuldasheva Govxerjan
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Alexander Trunk
yuridik fanlar doktori, professor (Germaniya)

1. Ibragimova Muxlisa Paridunovna

DAVLAT FUQAROLIK XIZMATIDA SIYOSIY GURUH LAVOZIMLARINING HUQUQIY TABIATI: MEHNAT-HUQUQIY VA OMMAVIY-HUQUQIY MODELLAR NISBATI.....5

2. Murataev Serikbek Alpamysovich

SIGNIFICANCE AND ESSENCE OF LEGAL REGULATION OF HIGHER EDUCATION MANAGEMENT ASSESSMENT.....14

3. Машарипов Икромбой Олимбой ўғли

ТАШУВЧИНИНГ ФУҚАРОЛИК ЖАВОБГАРЛИГИНИ МАЖБУРИЙ СУҒУРТА ҚИЛИШ ШАРТНОМАСИ БЎЙИЧА СУҒУРТА ТОВОНИНИ ТЎЛАШ ТЎҒРИСИДАГИ ТАЛАБНИ БОШҚА ТУРДАГИ ТАЛАБЛАРДАН АЖРАТИШНИНГ АЙРИМ МАСАЛАЛАРИ.....24

4. Shukurova Diyora Anvarovna

REGULATING TRANSNATIONAL SUBSIDIES THROUGH PREFERENTIAL TRADE AGREEMENTS.....35

5. Каримов Улугбек Хакимджонович

АГРАР СОҲАДА ЕР ТЎҒРИСИДАГИ ҚОНУНЧИЛИК ИЖРОСИ УСТИДАН ПРОКУРОР НАЗОРАТИНИ РАҚАМЛИ МУҲИТДА ТАКОМИЛЛАШТИРИШ МАСАЛАЛАРИ.....45

6. Мамарасулов Достон Рустам ўғли

НОМУЛКИЙ ХУСУСИЯТДАГИ ИЖРО ҲУЖЖАТЛАРИНИ ИЖРО ЭТИШНИ ДИФФЕРЕНЦИАЦИЯ ҚИЛИШ: ҚАРЗДОРНИНГ ШАХСИЙ ИШТИРОКИ МЕЗОНИ.....56

7. Soliyev Dilshod Baxtiyor o'g'li

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA MA'MURIY SUDLAR TIZIMINING HUQUQIY ASOSLARINI SHAKLLANISHINING NAZARIY JIHATLARI.....64

8. Усмонов Мансурбек Мухаммаджонович

ДАВЛАТ СОЛИҚ ХИЗМАТИ ОРГАНЛАРИДА ПРОКУРОР НАЗОРАТИНИ ТАШКИЛ ЭТИШ ВА АМАЛГА ОШИРИШ МЕХАНИЗМЛАРИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ.....72

9. Қўлдошев Шезод Шукурулло ўғли

ЁЛЛАНИШ ВА ҲАРБИЙ ТУЗИЛМАЛАРГА ХИЗМАТГА КИРГАНЛИК УЧУН ЖАВОБГАРЛИК.....82

10. Primov Baxtiyor Olim o'g'li

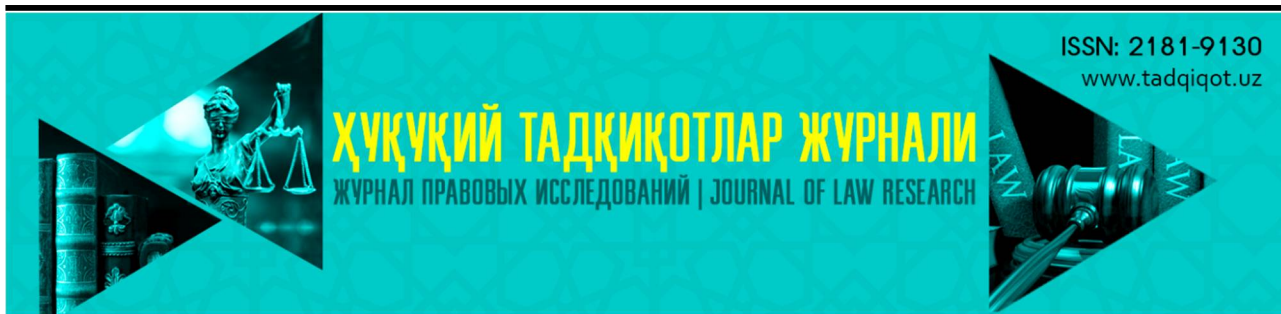
KRIPTO-AKTIVLAR AYLANMASI VA MAYNING SOHASIDAGI JINOIY QILMISHLARNI TURDOSH VA O'XSHASH JINOYAT TARKIBLARIDAN AJRATISH MASALALARI.....90

11. Reymbayev Abdulla Kurbanbayevich

JINOYAT TO'G'RIDA XABAR BERMASLIK VA UNI YASHIRGANLIK UCHUN JINOIY JAVOBGARLIK CHORALARINI TAKOMILLASHTIRISH.....99

12. Курманов Амангелди Пухарбаевич

СУДГАЧА ИШ ЮРИТИШ БОСҚИЧИДА НИЗОЛАРНИ ҲАЛ ҚИЛИШДА СУД НАЗОРАТИ ИНСТИТУТИНИ ЖОРИЙ ЭТИШ ИМКОНИАТЛАРИ.....106



Primov Baxtiyor Olim o'g'li,

Odil sudlov akademiyasi mustaqil izlanuvchisi,

yuridik fanlar falsafa doktori (PhD),

ORCID: 0000-0002-8970-9029

E-mail: baxti13051993@gmail.com

KRIPTO-AKTIVLAR AYLANMASI VA MAYNING SOHASIDAGI JINOIY QILMISHLARNI TURDOSH VA O'XSHASH JINOYAT TARKIBLARIDAN AJRATISH MASALALARI

For citation: Primov Bahtiyor Olim ogli. ISSUES OF DISTINGUISHING CRIMINAL OFFENSES IN THE SPHERE OF CRYPTO-ASSET TURNOVER AND MINING FROM RELATED AND SIMILAR CRIMES. Journal of Law Research. 2026, 11 vol., issue 9.



<http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.23067635>

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada kripto-aktivlar aylanmasi (JK 278⁸-moddasi) va noqonuniy mayning (JK 278⁹-moddasi) sohasidagi yangi raqamli jinoyatlarni Jinoyat kodeksining an'anaviy iqtisodiy, mulkiy va texnologik qilmishlaridan ilmiy jihatdan ajratish (chegaralash) mezonlari tadqiq etilgan. Jinoyat huquqi doktrinasidagi normativ-dispozitsiyaviy, obyekt va predmet bo'yicha chegaralash hamda iqtisodiy-funksional yondashuvlar qiyosiy o'rganilib, mualliflik takliflari ilgari surilgan. Milliy sud-tergov amaliyoti kazuslari tahlili asosida kripto-jinoyatlarni noqonuniy tadbirkorlik (JK 188-moddasi), valyuta jinoyatlari (JK 177-moddasi), mulkiy o'g'rilik (JK 169-moddasi) va klassik kompyuter jinoyatlaridan (JK 278¹–278⁷-moddalari) ajratishning doktrinal qoidalari va yuridik markerlari tizimlashtirilgan. Tadqiqot natijasida “Analogiya taqiqi”, jazoning mutanosibligi, ayb prinsipi va sud amaliyotini birxillashtirish zarurlari nazariy jihatdan asoslab berilgan.

Kalit so'zlar: ajratish mezonlari, chegaralash zanjiri, normalar raqobati, analogiya taqiqi, valyuta jinoyatlari, noqonuniy tadbirkorlik, yashirin mayning, jinoyatlar majmui.

Примов Бахтиёр Олим угли,

Самостоятельный соискатель Академии правосудия,

доктор философии (PhD) по юридическим наукам,

ORCID: 0000-0002-8970-9029

E-mail: baxti13051993@gmail.com

ВОПРОСЫ ОТГРАНИЧЕНИЯ ПРЕСТУПНЫХ ДЕЯНИЙ В СФЕРЕ ОБОРОТА КРИПТОАКТИВОВ И МАЙНИНГА ОТ СМЕЖНЫХ И РОДСТВЕННЫХ СОСТАВОВ ПРЕСТУПЛЕНИЙ

АННОТАЦИЯ

В данной статье исследуются критерии научного отграничения (дифференциации) новых цифровых преступлений в сфере оборота криптоактивов (статья 278⁸ УК) и незаконного майнинга (статья 278⁹ УК) от традиционных экономических, имущественных и

технологических деяний, предусмотренных Уголовным кодексом. Сравнительно проанализированы нормативно-диспозиционный подход, теория разграничения по объекту и предмету, а также экономико-функциональная модель в доктрине уголовного права, выдвинуты авторские предложения. На основе анализа казусов национальной судебно-следственной практики систематизированы доктринальные правила и юридические маркеры отграничения криптопреступлений от незаконного предпринимательства (статья 188 УК), валютных преступлений (статья 177 УК), кражи (статья 169 УК) и классических компьютерных преступлений (статьи 278¹–278⁷ УК). В результате исследования теоретически обоснована необходимость соблюдения «запрета аналогии», соразмерности наказания, принципа вины и унификации судебной практики.

Ключевые слова: критерии отграничения, разграничительная цепочка, конкуренция норм, запрет аналогии, валютные преступления, незаконное предпринимательство, скрытый майнинг, совокупность преступлений.

Primov Bahtiyor Olim ogli,

Independent Researcher at the Academy of Justice,

Doctor of Philosophy (PhD) in Law,

ORCID: 0000-0002-8970-9029

E-mail: baxti13051993@gmail.com

ISSUES OF DISTINGUISHING CRIMINAL OFFENSES IN THE SPHERE OF CRYPTO-ASSET TURNOVER AND MINING FROM RELATED AND SIMILAR CRIMES

ANNOTATION

This article examines the criteria for the scientific differentiation (demarcation) of new digital crimes in the sphere of crypto-asset turnover (Article 278⁸ of the Criminal Code) and illegal mining (Article 278⁹ of the Criminal Code) from traditional economic, property and technological offenses provided for by the Criminal Code. The normative-dispositional approach, the theory of demarcation by object and subject matter, and the economic-functional model developed in criminal law doctrine are comparatively examined, and the author's own proposals are put forward. Based on an analysis of cases from national judicial and investigative practice, the doctrinal rules and legal markers for distinguishing crypto-crimes from illegal entrepreneurship (Article 188 of the Criminal Code), currency offenses (Article 177 of the Criminal Code), theft (Article 169 of the Criminal Code) and classic computer crimes (Articles 278¹–278⁷ of the Criminal Code) are systematized. As a result of the study, the need to observe the prohibition of analogy, the proportionality of punishment and the principle of guilt, as well as to unify judicial practice, is theoretically substantiated.

Keywords: criteria for distinguishing, demarcation chain, competition of criminal law norms, prohibition of analogy, currency offenses, illegal entrepreneurship, hidden mining, concurrence of offenses.

Jinoyat huquqi fan va amaliyotida jinoyat tarkiblarini o'zaro ajratish (differensiatsiya qilish va chegaralash) to'g'ri kvalifikatsiyaning eng murakkab bosqichlaridan biri hisoblanadi. Jinoyatlarni o'xshash va turdosh tarkiblardan to'g'ri ajratish jinoyat qonuni normalarini noqonuniy kengaytirib talqin qilishga (analogiyaga) chek qo'yish, shaxsning aybi doirasini adolatli belgilash hamda huquqni qo'llash amaliyotida tizimli xatoliklarning oldini olishning bosh garovidir.

O'zbekiston Respublikasining 2024-yil 19-yanvardagi O'RQ-899-son Qonuni [1] bilan Jinoyat kodeksining XX¹-bobiga 278⁸ va 278⁹-moddalar kiritilganidan so'ng, ushbu yangi raqamli jinoyatlarni Jinoyat kodeksining an'anaviy iqtisodiy va texnologik jinoyatlaridan (noqonuniy tadbirkorlik, valyuta qonunchiligini buzish, kompyuter axborotiga oid jinoyatlar) ajratish mezonlari sud-tergov amaliyotida jiddiy nazariy muammolarni yuzaga keltirdi. Ushbu tadqiqot doirasida kripto-jinoyatlarni boshqa turdosh jinoyatlardan ajratishning doktrinal qoidalari va yuridik markerlari tizimlashtiriladi.

Jinoyat huquqi doktrinasida jinoyat tarkiblarini dispozitsiyaviy jihatdan o'zaro ajratish - bu shunchaki texnik yoki amaliy jarayon emas. Bu jinoyat huquqi fanining mustaqil tizim sifatida rivojlanishini ta'minlovchi, qonun ijodkorligi va huquqni qo'llash amaliyoti o'rtasidagi muvozanatni sozlovchi **konseptual metodologiyadir**. JK 278⁸-moddasi va JK 278⁹-moddasi jinoyatlarini Jinoyat kodeksining an'anaviy mulkiy, iqtisodiy va texnologik qilmishlaridan ilmiy jihatdan keskin ajratish quyidagi **to'rtta fundamental nazariy zarurat (kriteriy)** bilan asoslanadi.

Jinoyat qonunidagi "Analogiya taqiqi" va qonuniylik prinsipini himoya qilish zarurati

Jinoyat huquqining eng muqaddas ustunlaridan biri - bu jinoyat qonunini kengaytirib talqin qilishni, ya'ni o'xshashlik bo'yicha (analogiya) huquqiy baho berishni qat'iy taqiqlashdir (JK 4-moddasi) [2].

Kripto-aktivlar paydo bo'lgan dastlabki davrda (huquqiy vakuum sharoitida), tergov organlari noqonuniy kripto-ayirboshlashni majburiy ravishda JKning 177-moddasi yoki 188-moddasi ichiga singdirishga urinishdi. Ilmiy jihatdan bu jinoyat qonuni normalarini sun'iy ravishda kengaytirish (analogiya) hisoblanar edi. Chunki fuqarolik va sohaviy qonunchilikda kripto-aktiv valyuta (fiat pul) yoki moddiy ashyo emas, balki **"raqamli huquq (virtual mulk)"** deb tan olingan.

Kripto-jinoyatlarni an'anaviy iqtisodiy jinoyatlardan ilmiy ajratish - Jinoyat kodeksi normalarini qo'llashda analogiya taqiqi buzilishining oldini oladi va huquqni qo'llovchi organga qonuniylik prinsipi doirasida faqat maxsus normalarni (278⁸ va 278⁹-moddalarni) qo'llash majburiyatini yuklaydi.

Jinoiy javobgarlik va jazoning mutanosibligi (proporsionallik) prinsipini ta'minlash zarurati

Odillik prinsipiga (JK 8-moddasi) ko'ra, shaxsga tayinlanadigan jazo uning sodir etgan qilmishining real ijtimoiy xavflilik darajasiga to'liq mutanosib bo'lishi shart. Professor A.K. Rasulev ta'kidlaganidek [3], raqamli makondagi qilmishlar qamrov doirasi va geometrik tezligi tufayli an'anaviy jinoyatlardan ancha xavfliroqdir. Agar biz noqonuniy mayningni (JK 278⁹) oddiygina "Elektr, issiqlik energiyasi, gaz, vodoprovoddan foydalanish qoidalarini buzish" (JK 185²-moddasi) sifatida umumiy norma ichida qo'shib yuborsak, jinoyatchi faqat yengil iqtisodiy jarima bilan qutilib qoladi. Vaholanki, sanoat mayning fermasi davlatning butun bir energetika xavfsizligi tizimi va pul-kredit monopoliyasi barqarorligiga putur yetkazadi.

Qilmishlarni turdosh tarkiblardan ilmiy chegaralash davlatga jinoyatchining real ijtimoiy xavfliligini to'g'ri baholash va unga mutanosib bo'lgan qat'iy jazo sanksiyalarini (jazoning adolatliligini) qo'llash imkonini beradi.

Javobgarlikning ayb prinsipi asosida qurilishi zarurati

Jinoyat huquqi doktrinasida obyektiv jinoiylashtirish, ya'ni aybsiz zarar yetkazganlik (kazus) uchun javobgarlikka tortish qat'iy inkor etiladi. Xorijlik olimlar S. Hughes va N. Wright [4] tadqiqotlarida ko'rsatilganidek, blokcheyn tarmoqlarida avtomatik dasturiy xatoliklar (software bugs) tufayli inson irodasidan tashqari noqonuniy tranzaksiyalar zanjiri sodir bo'lishi mumkin.

Kripto-jinoyatlarni oddiy texnik xatoliklardan yoki kompyuter axborotiga oid fakultativ qilmishlardan ilmiy ajratish - shaxsning ruhiy dunyosida aynan jinoiy qasd, g'arazgo'ylik motivi va anonimlikka intilish maqsadi bo'lganini raqamli izlar (IP, 2FA, loglar) orqali filtrlash uchun nazariy poydevor yaratadi. Bu esa beayb IT-mutaxassislarining yanglish jinoiy yurisdiksiyaga tushib qolishidan himoya qiladi.

Sud va tergov amaliyotini birxillashtirish zarurati

Ilmiy tadqiqotning eng oliy amaliy vazifasi - huquqni qo'llash amaliyotidagi boshi berk ko'chalardan chiqish yo'llarini ko'rsatishdir.

Tadqiqotchi Sh. G'ulomov [5] kuzatganidek, hozirda tergovchilar jinoyat predmetini baholashda milliy valyuta, xorijiy valyuta va kripto-kod o'rtasidagi farqni anglamay, qilmishlarni jinoyatlar majmui bo'yicha noto'g'ri og'irlashtirib kvalifikatsiya qilmoqdalar. Bu esa sudlarda hukmlarning bekor bo'lishiga va tergov muddatlarining cho'zilishiga olib kelmoqda.

Kripto-jinoyatlarni boshqa jinoyatlardan ajratishning aniq yuridik markerlarini (masalan, faqat ILMA kotirovkasi bo'yicha baholash, mayning aylanmani o'ziga yutishi qoidasini) ilmiy

muomalaga kiritish - tergov va sud organlari uchun **yagona va benuqson kvalifikatsiya matrisasini (yo'riqnomasini)** yaratib beradi.

Yuqoridagi nazariy omillar shuni isbotlaydiki, kripto-aktivlarga oid jinoyatlarni boshqa an'anaviy jinoyatlardan ajratish - shunchaki yuridik kazuistika emas, balki "Raqamli jinoyat huquqi" (Digital Criminal Law) nazariyasi shakllanayotgan davrda milliy jinoyat-huquqiy tizimning suveren xavfsizligini va inson huquqlari kafolatini ta'minlovchi eng birlamchi metodologik zaruratdir. Biz tomonimizdan ushbu tadqiqotda ilgari surilayotgan ajratish mezonlari milliy doktrinani zamonaviy raqamli tahdidlar sharoitida ilmiy jihatdan muhofaza qilishga xizmat qiladi.

Kripto-jinoyatlarni o'xshash jinoyat tarkiblaridan chegaralash usullari bo'yicha zamonaviy yuridik fanda quyidagi asosiy nazariy konsepsiyalar mavjud.

Normativ-dispozitsiyaviy yondashuv (M. Mirzayev [6]). Ushbu olim kripto-jinoyatlarni boshqa iqtisodiy jinoyatlardan ajratishda faqatgina dispozitsiyaning blanket xususiyati va sohaviy qonunchilik normalariga (ILMA nizomlariga) tayanishni taklif etadi. Uning fikricha, agar qilmishda kripto-aktiv predmeti va litsenziya yo'qligi fakti mavjud bo'lsa, u avtomatik ravishda boshqa iqtisodiy moddalardan ajratiladi va maxsus norma sifatida JK 278⁸-modda qo'llaniladi.

Obyekt va predmet bo'yicha chegaralash nazariyasi (professor A.K. Rasulev [7]). Tadqiqotchi kiberjinoyatlarni ajratishda jinoyatning bevosita obyekti va predmetining huquqiy tabiati birlamchi ahamiyat kasb etishini asoslaydi. Uning fikricha, kripto-jinoyatlarni oddiy kompyuter jinoyatlaridan ajratish mezonlari - bu qilmishning faqat texnik tizimga emas, balki aynan raqamli iqtisodiy munosabatlarga yo'naltirilganligi hisoblanadi.

Iqtisodiy-funksional chegaralash modeli (I.A. Klepitskiy [8], A. Nicholls, S. Salisu [9]). Xalqaro ekspertlar kripto-jinoyatlarni fiat pullar va an'anaviy moliyaviy vositalar aylanmasiga oid jinoyatlardan ajratishda qilmish sodir etilgan virtual muhitning (nomarkazlashuv omilining) funksional xususiyatlarini asosiy mezon sifatida baholaydilar.

Soha olimlarining nazariy xulosalarini chuqur tahlil qilish asosida ular tomonidan ilgari surilgan ayrim chegaralash mezonlarining soddalashtirilganligini ko'rsatishga harakat qilamiz. Xususan, M. Mirzayev kripto-jinoyatni boshqa jinoyatlardan farqlashda "qilmishda kripto-aktivning ishtirok etishi yetarli" degan pozitsiyani ilgari suradi. Mazkur yondashuv, bizningcha, kripto-aktivning jinoyat sodir etish jarayonidagi ishtiroki bilan qilmishning kripto-aktivlar muomalasi sohasidagi maxsus jinoyat tarkibiga mansubligini aynanlashtirib yuborish xavfini yuzaga keltiradi va shu bois uni chegaralashning mustaqil hamda yetarli mezonlari sifatida e'tirof etish to'liq asosli emas. Jinoyatda kripto-aktivning ishtirok etishi hali ushbu qilmishning aynan JK 278⁸-modda bo'lishini anglatmaydi. Masalan, jinoyatchi fuqaroning plastik kartasini o'g'irlab, undagi pullarni kripto-birja orqali yuvib yuborgan bo'lsa, bu yerda ham kripto-aktiv ishtirok etmoqda. Biroq bu jinoyat JK 278⁸-modda emas, balki klassik talon-torajlik (JK 169-modda) va jinoiy daromadlarni legallashtirish (JK 243-modda) hisoblanadi. Shu sababli, jinoyatlarni ajratishda faqatgina predmetga emas, balki jinoiy harakatning asl iqtisodiy-huquqiy mazmuniga va yo'naltirilgan asosiy obyektiga baho berish shart.

Xalqaro amaliyotda ham virtual aktivlar bilan bog'liq faoliyatni huquqiy tartibga solish va noqonuniy foydalanish xavflarini kamaytirish masalalariga alohida e'tibor qaratilmoqda. FATFning 2025-yilgi yangilangan hisobotida virtual aktivlar va virtual aktivlarga xizmat ko'rsatuvchi provayderlar bilan bog'liq pul yuvish va boshqa jinoiy faoliyat xavflariga qarshi samarali tartibga solish hamda nazorat mexanizmlarini kuchaytirish zarurligi qayd etilgan [10].

Rossiyalik olim I.A. Klepitskiy kripto-aktivlarni qonunsiz ayirboshlashni mazmunan valyuta qimmatliklarini qonunga xilof ravishda ayirboshlash (bizning JK 177-modda) bilan bir xil deb baholaydi va ularni ajratish qiyinligini ta'kidlaydi. Biz ushbu nazariyaga qat'iy qarshimiz. Valyuta jinoyatlarining (JK 177) predmeti - davlat tomonidan rasmiy to'lov vositasi sifatida kafolatlangan xorijiy yoki milliy fiat pullardir. Kripto-aktiv esa hech qanday davlat suveren ta'minotiga ega bo'lmagan nomoddiy raqamli mulkdir. Ularni o'zaro ajratish mezonlari - davlatning pul-kredit tizimi monopoliyasiga tajovuz darajasidir. Kripto-aylanma valyuta tizimini chetlab o'tib, muqobil parallel ekotizim yaratgani sabab u 177-moddadan butunlay chegaralanadi va mustaqil ravishda faqat JK 278⁸-moddasi bilan kvalifikatsiya qilinadi.

Olib borilgan nazariy tadqiqotlar asosida kripto-jinoyatlarni sud-tergov amaliyotida eng ko'p chalkashlik yuzaga keltirayotgan turdosh jinoyatlardan ajratishning mualliflik mezonlari tizimini ishlab chiqdik.

1) JK 278⁸-moddasini JK 188-moddasidan ajratish mezonlari

Obyekt bo'yicha: JK 188-moddasining bevosita obyekti - an'anaviy moddiy dunyodagi qonuniy tadbirkorlik faoliyati yuritishning davlat tomonidan o'rnatilgan umumiy tartibidir. JK 278⁸-moddasining obyekti esa - axborot texnologiyalari makonida nomarkazlashgan raqamli aktivlar aylanmasini tartibga solishning maxsus davlat tartibidir.

Usul va muhit bo'yicha: Noqonuniy tadbirkorlik (JK 188) moddiy makonda, davlat reyestrlaridan (soliq, inspeksiya) ro'yxatdan o'tmay savdo yoki xizmat ko'rsatish shaklida sodir bo'ladi. JK 278⁸-moddasi esa faqat virtual muhitda (blokcheyn tarmog'ida), internet va maxsus dasturiy ta'minotlar yordamida, ILMA litsenziyasini chetlab o'tgan holda sodir etiladi. Bu yerda umumiy (JK 188) va maxsus (JK 278⁸) norma raqobati mavjud bo'lib, maxsus norma ustuvorlik prinsipi asosida qilmish faqat JK 278⁸-modda bilan baholanadi.

2) JK 278⁹-moddasini JK 169-moddasidan ajratish mezonlari

Sud-tergov amaliyotidagi eng bahsli chegaralanish zanjiri hisoblanadi. Shaxs davlat elektr tarmog'iga yashirin ulanib mayning qilganda, ushbu ikki moddani qanday ajratish lozim?

Harakatlar mazmuni bo'yicha: Agar shaxs mayning uskunalarini (Antminer) umumiy davlat tarmog'iga qonuniy ulab (hisoblagich orqali), lekin ILMA dan ruxsatnoma olmasdan va quyosh panellarini o'rnatmasdan faoliyat yuritgan bo'lsa, u davlatdan hech qanday mulkni o'g'irlamayapti (elektr pulini to'layapti). Bu sof tarzda **faqat JK 278⁹-moddasi** hisoblanadi.

Jinoyatlar majmui mezoni: Agar shaxs ham ruxsatnomasiz mayning qilgan, ham davlat hisoblagichini buzib, elektr energiyasini tekinga (o'g'rilik usuli bilan) talon-toroj qilgan bo'lsa, bu qilmish oddiy mayning doirasidan chiqib ketadi. Bizning mualliflik pozitsiyamizga ko'ra, bu holatda qilmish mulkiy o'g'rilik (JK 169) va noqonuniy mayning (**JK 278⁹) jinoyatlari majmui** bo'yicha kvalifikatsiya qilinishi shart. Chunki jinoyatchi bir vaqtning o'zida ham davlatning moddiy mulkini (energiyasini) jismoniy o'zlashtirgan, ham raqamli emissiya tartibini buzgan.

3) Kripto-jinoyatlarni klassik kompyuter jinoyatlaridan (JK 278¹-278⁷-moddalari) ajratish mezonlari

Maqsad va motiv bo'yicha: klassik kompyuter jinoyatlari sodir etilganda (masalan, JK 278² - Kompyuter axborotidan qonunga xilof ravishda (ruxsatsiz) foydalanish), jinoyatchining maqsadi tizimni ishdan chiqarish, ma'lumotlarni o'chirish yoki shpionlik qilish hisoblanadi. Kripto-jinoyatlarda (278⁸) esa tizimni buzish maqsadi yo'q. Jinoyatchi tizimdan juda muvaffaqiyatli foydalangan holda faqatgina moliyaviy daromad olishni, ya'ni g'arazgo'ylik maqsadini ko'zlaydi. Blokcheyn bu yerda tajovuz obyekti emas, u jinoiy foyda keltiruvchi raqamli muhit va vosita hisoblanadi.

Kripto-jinoyatlarni o'xshash tarkiblardan ajratishda yo'l qo'yilayotgan xatolarni sud-tergov amaliyotidagi holatlar asosida tahlil qilish doktrinal xulosalarimizni mustahkamlaydi.

Jinoyat huquqi fan va amaliyotida kripto-makonda sodir etiladigan yangi raqamli jinoyatlarni klassik iqtisodiy va mulkiy jinoyatlardan ajratish (chegaralash) mezonlarini to'g'ri qo'llash tergov va sud organlaridan yuqori texnologik bilimlarni talab etadi. Quyida huquqni qo'llash amaliyotida uchraydigan xarakterli holatlar asosida, ushbu jinoyatlarni o'xshash jinoyatlardan ajratishning tipik kazuslari (modellari) tahlilini ko'rib chiqamiz.

1. JK 278⁸-moddasini JK 177-moddasidan ajratish

Fuqaro R.K. Telegram tarmog'ida guruh tashkil etib, ILMA litsenziyasiz jismoniy shaxslardan plastik karta orqali milliy valyuta - so'm qabul qilib, ularga xorijning Binance birjasidagi o'z hamyonidan AQSh dollari ekvivalentiga teng bo'lgan Tether (USDT) stabilkoinlarini o'tkazib berish (p2p savdosi) bilan shug'ullangan. Ilgari u MJtKning 155⁴-moddasi bilan ma'muriy javobgarlikka tortilgan bo'lgan. Dastlabki tergov organi qilmishni raqamli aktiv nomida "dollar" so'zi borligi va u xorij birjasida aylangani sababli Jinoyat kodeksining 177-moddasi (Valyuta jinoyati) bilan noto'g'ri kvalifikatsiya qilgan.

Mazkur ishni o'rganish jarayonida sud qilmishni JK 177-moddasidan ajratib, to'g'ridan-to'g'ri **JK 278⁸-moddasi 1-qismiga** qayta kvalifikatsiya qilgan.

Ajratish mezon: Sud o'z hukmida JK 177-moddasining predmeti faqatgina davlat tomonidan chiqarilgan rasmiy fiat pullar (xorijiy valyuta) bo'lishi mumkinligini asoslagan. «Tether» (USDT) esa dollar nomiga bog'langan bo'lsa-da, u qonuniy xorijiy valyuta emas, balki taqsimlangan reyestrda raqamli yozuv - **kripto-aktivdir**. Jinoyat sodir etilgan muhit bank tizimi emas, blokcheyn tarmog'i bo'lganligi sababli, qilmish valyuta jinoyatidan butunlay ajratilib, axborot texnologiyalari sohasidagi maxsus norma (JK 278⁸) bilan javobgarlikka sabab bo'lgan.

2. JK 278⁹-moddasini JK 169-moddasi va JK 185²-moddasidan ajratish

Tadbirkor S.M. o'z korxonasi hududida ILMA ruxsatnomasini olmasdan va quyosh fotoelektr stansiyalarini o'rnatmasdan, 40 dona mayning uskunasi joylashtirgan. Biroq, u korxonaning rasmiy elektr hisoblagich asboblari texnik ta'sir o'tkazmagan, ya'ni sarflangan barcha elektr energiyasi pulini davlatga tijorat tarifida o'z vaqtida to'lab kelgan. Tergov organi qilmishni an'anaviy inersiya bo'yicha «elektr energiyasini talon-toraj qilish» deb baholab, JK 169-moddasi (O'g'rilik) bilan jinoyat ishi qo'zg'atgan.

Sud tergov organining yondashuvini xato deb topib, qilmishda o'g'rilik (JK 169) yoki elektrdan qonunsiz foydalanish (JK 185²) tarkiblari mavjud emasligini, qilmish sof tarzda **JK 278⁹-moddasi 1-qismi** bilan kvalifikatsiya qilinishi shartligini belgilagan.

Ajratish mezon: JK 169 va 185²-moddalarining moddiy oqibati - davlat mulkini (energiyani) tekinga, yashirin shikast yetkazish yoki o'g'rilash yo'li bilan talon-toraj qilishdir. Mazkur kazusda esa tadbirkor elektr pulini to'lagan, ya'ni mulk o'g'rilanmagan. Ammo u davlat nazoratisiz, ruxsatnomasiz raqamli pul emissiyasi (mayning) bilan shug'ullangan va muqobil energiyadan foydalanmagan. Bu harakat sohaviy qonunchilik belgilagan maxsus raqamli boshqaruv tartibini buzgani sababli, umumiy mulkiy moddalardan ajratilib, faqat axborot texnologiyalari sohasidagi maxsus mayning normasi (JK 278⁹) bilan baholangan.

3. Kripto-aktivlar ishtirokidagi firibgarlikni (JK 168) sof kompyuter jinoyatlaridan (JK 278²) ajratish

Fuqaro T.A. jabrlanuvchi fuqaroning telefoniga soxta (fishing) Telegram havolasini yuborib, uning axborot tizimiga ruxsatsiz kirgan. Natijada u fuqaroning «Trust Wallet» raqamli hamyoni parollarini (xususiy kalitini) qo'lga kiritib, hamyonda turgan 5 000 AQSh dollari qiymatidagi kripto-aktivlarni o'z hamyoniga o'tkazib olgan va yashiringan. Dastlabki tergov organi qilmishni faqatgina JK 278²-moddasi (Kompyuter axborotidan qonunga xilof ravishda (ruxsatsiz) foydalanish) bilan kvalifikatsiya qilgan.

Sud mazkur qilmishni sof kompyuter jinoyatidan ajratib, bu yerda jinoyatlar majmui (JK 33-moddasi) mavjudligini asoslab bergan.

Ajratish mezon: Oddiy kompyuter jinoyatida (JK 278²) jinoyatchining maqsadi tizimni buzish, ma'lumotni o'chirish yoki texnik sabotaj hisoblanadi (g'arazlik majburiy emas). Mazkur kazusda esa jinoyatchi tizimni buzish bilan cheklanmay, shaxsning iqtisodiy-qiymatga ega virtual boyligini (kripto-aktivini) aldov yo'li bilan talon-toraj qilgan, ya'ni qilmishda **g'arazgo'ylik motivi va firibgarlik maqsadi** birlamchi bo'lgan. Shu sababli, qilmish sof kompyuter jinoyatlaridan ajratilib, JK 168-moddasi va JK 278²-moddasi jinoyatlar majmui bo'yicha to'g'ri kvalifikatsiya qilingan.

Keltirilgan tipik kazuslarning (modellarning) kompleks tahlili shuni ko'rsatadiki, kripto-jinoyatlarni boshqa o'xshash jinoyatlardan ajratishda eng bosh mezon - bu **“jinoiy harakat sodir etilgan texnologik muhit, jinoyat predmetining raqamli tabiati va subyektning asl psixologik maqsadi”** hisoblanadi.

Blokcheyn tarmog'i va kripto-aktiv kodi ishtirok etgan qilmishlarni an'anaviy bank-valyuta (JK 177) yoki oddiy xo'jalik (JK 188) moddalari bilan baholash qonunchilik tizimiga ziddir. Biz tomonimizdan ishlab chiqilgan ushbu differentsiatsiya (ajratish) qoidalari dastlabki tergov organlariga raqamli makonda jinoyat turini benuqson aniqlash va kvalifikatsiya xatoliklariga chek qo'yish uchun ilmiy-metodologik qo'llanma bo'lib xizmat qiladi.

Jinoyat ishlari bo'yicha Yunusobod tuman sudining materiallariga ko'ra, fuqaro K.M. internetdagi anonim shaxslardan plastik karta orqali so'm qabul qilib, ularga xorijiy hamyonlar orqali kriptovalyuta o'tkazib berish bilan tizimli shug'ullangan (litsenziyasiz brokerlik - JK 278⁸). Dastlabki tergov organi qilmishni raqamli modda bilan emas, balki an'anaviy JK 177-moddasi 2-qismi bilan kvalifikatsiya qilgan.

Sud majlisida ushbu kvalifikatsiya noqonuniy deb topilgan va ish tergovga qaytarilgan. Sababi, tergov organi kripto-aktivni (USDT) chet el valyutasiga tenglashtirib, chegaralash qoidasini buzgan.

Sudlarga va tergov organlariga ushbu jinoyatlarni an'anaviy valyuta jinoyatlaridan ajratish uchun quyidagi qat'iy ko'rsatmani berish lozim: "agar jinoiy harakatning predmeti Markaziy bank tomonidan chiqarilgan rasmiy pul belgisi bo'lmay, balki faqat taqsimlangan reyestrda raqamli yozuv (kripto-aktiv) bo'lsa, qilmish valyuta jinoyati (JK 177) yoki noqonuniy tadbirkorlik (JK 188) sifatida baholanishi mumkin emas va u JK 278⁸-moddasi bilan kvalifikatsiya qilinishi shart (kripto-aktivni talon-toraj qilish holatlari bundan mustasno)".

Xulosa

O'tkazilgan tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, O'zbekiston Respublikasi Jinoyat kodeksining XX¹-bobiga 278⁸ va 278⁹-moddalarning kiritilishi raqamli iqtisodiyot sohasidagi jinoiy-huquqiy muhofazani yangi bosqichga olib chiqdi. Biroq ushbu normalarning amaliyotda to'g'ri qo'llanishi ko'p jihatdan kripto-jinoyatlarni turdosh va o'xshash jinoyat tarkiblaridan aniq ajrata olishga bog'liq. Jinoyat tarkiblarini chegaralash shunchaki texnik jarayon emas. U qonuniylik (JK 4-moddasi), odillik (JK 8-moddasi) va ayb uchun javobgarlik (JK 9-moddasi) prinsiplarini amalda ta'minlovchi konseptual metodologik vosita hisoblanadi.

Tadqiqot davomida quyidagi asosiy xulosalarga kelindi:

Kripto-aktivning jinoyatda ishtirok etishi qilmishni avtomatik ravishda JK 278⁸-moddasi bilan kvalifikatsiya qilish uchun yetarli asos bo'la olmaydi. Chegaralashda jinoyat predmeti bilan bir qatorda jinoiy harakatning asl iqtisodiy-huquqiy mazmuni, tajovuz qaratilgan asosiy obyekt va aybdorning maqsadi hal qiluvchi ahamiyatga ega. Shu bois kripto-aktiv faqat jinoiy daromadni legallashtirish vositasi bo'lgan hollarda qilmish JK 169 va 243-moddalari bilan baholanishi lozim.

JK 278⁸-moddasi va JK 177-moddasini ajratishning bosh mezonini jinoyat predmetining huquqiy tabiatidir. Valyuta jinoyatlarining predmeti davlat tomonidan kafolatlangan fiat pullardir. Kripto-aktiv esa, shu jumladan dollar kursiga bog'langan stabilkoinlar (USDT) ham, taqsimlangan reyestrda raqamli yozuv bo'lib, chet el valyutasiga tenglashtirilishi mumkin emas.

JK 278⁸-moddasi JK 188-moddasiga nisbatan maxsus norma hisoblanadi. Qilmish virtual muhitda, blokcheyn tarmog'i va maxsus dasturiy ta'minot yordamida, vakolatli organ (ILMA) litsenziyasini chetlab o'tgan holda sodir etilgan bo'lishi mumkin. Bunday holatda umumiy va maxsus normalar raqobati maxsus norma foydasiga hal qilinadi.

Noqonuniy mayningni (JK 278⁹) o'g'rilik (JK 169) va energiyadan foydalanish qoidalarini buzishdan (JK 185²) ajratishda elektr energiyasi haqi to'langan yoki to'lanmaganligi hal qiluvchi belgi hisoblanadi. Energiya haqi to'langan holda ruxsatnomasiz mayning qilish faqat JK 278⁹-moddasi bilan kvalifikatsiya qilinadi. Hisoblagichga ta'sir o'tkazib energiyani talon-toraj qilgan holda esa qilmish jinoyatlar majmui (JK 33-moddasi) bo'yicha kvalifikatsiya qilinishi lozim.

Kripto-jinoyatlarni klassik kompyuter jinoyatlaridan (JK 278¹–278⁷) ajratishda aybdorning maqsadi va motivi asosiy mezon bo'lib xizmat qiladi. Kompyuter jinoyatlarida tajovuz axborot tizimining o'ziga qaratilgan bo'ladi. Kripto-jinoyatlarda esa blokcheyn tajovuz obyekti emas, balki g'arazgo'ylik maqsadiga erishish muhiti va vositasi hisoblanadi. Axborot tizimiga ruxsatsiz kirib, kripto-aktivni aldov yo'li bilan egallash holatlari JK 168 va 278²-moddalari bo'yicha jinoyatlar majmui sifatida baholanadi.

Sud-tergov amaliyotidagi kvalifikatsiya xatolarining asosiy sabablari kripto-aktivning huquqiy tabiatini noto'g'ri tushunish, uni valyuta yoki moddiy mulkka tenglashtirish hamda an'anaviy normalarni analogiya bo'yicha qo'llashga intilishdir. Bunday xatolar hukmlarning bekor qilinishiga, tergov muddatlarining cho'zilishiga va fuqarolarning asossiz og'ir jazolanishiga olib kelmoqda.

Yuqoridagilardan kelib chiqib, sud-tergov amaliyotini birxillashtirish uchun O'zbekiston Respublikasi Oliy sudi Plenumining alohida qarorini qabul qilish maqsadga muvofiq. Bu qaror kripto-aktivlar aylanmasi va mayning sohasidagi jinoyatlarni kvalifikatsiya qilish masalalariga bag'ishlanishi lozim. Unda quyidagilar aniq belgilab berilishi kerak: kripto-aktivning jinoyat predmeti sifatidagi maqomi; JK 278⁸ va 278⁹-moddalarini JK 168, 169, 177, 185², 188 va 278¹–278⁷-moddalaridan ajratish mezonlari; jinoyatlar majmuini aniqlash qoidalari.

Shuningdek, jinoyat predmeti qiymatini aniqlashda vakolatli organ (ILMA) tomonidan litsenziyalangan kripto-birjalar kotirovkasidan foydalanish tartibini mustahkamlash zarur.

Xulosa qilib aytganda, chegaralash mezonlari tizimi obyekt, predmet, jinoiy harakat sodir etilgan texnologik muhit va aybdorning psixologik maqsadiga asoslanadi. Bu tizim raqamli jinoyatlarni to'g'ri kvalifikatsiya qilish, analogiya taqiqiga rioya etish va fuqarolar huquqlarini kafolatlashga xizmat qiladi. Ushbu mezonlar «Raqamli jinoyat huquqi» nazariyasini rivojlantirish hamda tergov va sud organlari faoliyati uchun ilmiy-metodologik asos bo'la oladi.

Iqtiboslar/Сноски/References:

1. O'zbekiston Respublikasining 2024-yil 19-yanvardagi O'RQ-899-son "O'zbekiston Respublikasining Jinoyat, Jinoyat-protsessual kodekslariga hamda O'zbekiston Respublikasining Ma'muriy javobgarlik to'g'risidagi kodeksiga o'zgartirish va qo'shimchalar kiritish haqida"gi Qonuni // Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi. – URL: <https://lex.uz/docs/-6763724> (Law of the Republic of Uzbekistan No. O'RQ-899 dated January 19, 2024 "On Amendments and Additions to the Criminal Code, the Criminal Procedure Code and the Code of Administrative Responsibility of the Republic of Uzbekistan") // Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi (National Database of Legislation). – URL: <https://lex.uz/docs/-6763724>).
2. O'zbekiston Respublikasining Jinoyat kodeksi (1994-yil 22-sentabrda tasdiqlangan) // Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi. – URL: <https://lex.uz/docs/-111453> ((National Database of Legislation). – URL: <https://lex.uz/docs/-111453>).
3. Расулев А.К. Совершенствование уголовно-правовых и криминологических мер борьбы с преступлениями в сфере информационных технологий и безопасности: Дис. ... докт. юрид. наук (DSc). – Ташкент: ТГЮУ, 2018. – 312 с. (Rasulov A.K. Improving Criminal-Law and Criminological Measures to Combat Crimes in the Field of Information Technology and Security: Dissertation for the Degree of Doctor of Science in Law (DSc). – Tashkent: Tashkent State University of Law, 2018. – 312 p.)
4. Hughes S., Wright N. Digital Assets and Criminal Jurisdiction: Challenges in the Blockchain Era // Journal of Cyber Crime & Law. – London, 2025. – No. 14. – P. 112–128.
5. G'ulomov Sh. Tergov organlarining kripto-aktivlar aylanmasi sohasidagi jinoyatlarni tergov qilish borasidagi faoliyatini takomillashtirish // Yuridik fanlar axborotnomasi – Вестник юридических наук. – Toshkent, 2024. – № 2. – B. 89–96. (G'ulomov Sh. Improving the Activities of Investigative Bodies in Investigating Crimes in the Field of Crypto-Asset Circulation // Yuridik fanlar axborotnomasi – Вестник юридических наук. – Tashkent, 2024. – No. 2. – pp. 89–96.
6. Mirzayev M. Kripto-aktivlar aylanmasi sohasidagi qonunchilikni buzish jinoyatlarining tasnifi va tavsifi // Электронное научно-практическое периодическое издание "Innoist". – Toshkent, 2024. – № 4. – B. 15–23. (Mirzayev M. Classification and Characteristics of Criminal Offenses Involving Violations of Legislation in the Field of Crypto-Asset Circulation // *Electronic Scientific and Practical Periodical Publication "Innoist". – Tashkent, 2024. – No. 4. – pp. 15–23.)
7. Расулев А.К. Тенденции развития объекта киберпреступлений в англосаксонской правовой системе // Российский следователь. – 2016. – № 21. – С. 41–44. (Rasulov A.K. Trends in the Development of the Object of Cybercrimes in the Anglo-Saxon Legal System // Rossiyskiy sledovatel*. – 2016. – No. 21. – pp. 41–44.)
8. Клепицкий И.А. Преступления в сфере экономической деятельности в эпоху цифровизации // Государство и право. – Москва, 2025. – № 3. – С. 45–58. (Klepitskiy I.A. Crimes in the Sphere

- of Economic Activity in the Era of Digitalization // Gosudarstvo i pravo*. – Moscow, 2025. – No. 3. – pp. 45–58.)
- 9.** Nicholls A., Salisu S. Forensic Analysis of Cryptocurrencies and Blockchain Forensics // ResearchGate Legal Publications. – 2026. – No. 3. – P. 89–104.
- 10.** 10. Financial Action Task Force (FATF). Targeted Update on Implementation of the FATF Standards on Virtual Assets and Virtual Asset Service Providers. – Paris: FATF, 2025. – URL: <https://www.fatf-gafi.org/en/publications/Fatfrecommendations/targeted-update-virtual-assets-vasps-2025.html>

ҲУҚУҚИЙ ТАДҚИҚОТЛАР ЖУРНАЛИ

ЖУРНАЛ ПРАВОВЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ

JOURNAL OF LAW RESEARCH

Taqdim etilayotgan maqolalarga qo'yilgan talablar:

1. Maqola o'zbek, ingliz va rus tillarida qabul qilinadi va Microsoft Word dasturida Times New Roman shriftida 12 kegl, 1 satr oralig'ida, sahifalar barcha tomondan 2 sm qoldirilgan bo'lishi shart. Satr boshi - 1,25 sm bo'lib, satrlarni eniga to'g'irlash, so'zlarni boshqa qatorga ko'chirish avtomatik tarzda bo'lishi lozim.
2. Birinchi qator o'ng tomondan muallifning familiyasi, ismi va otasining ismi, ikkinchi qatorda muallifning ish joyi, lavozimi, ilmiy darajasi va unvoni va e-mail, uchinchi qatorda sahifaning o'rtasida bosh va qalin harflar bilan maqolaning nomi yoziladi. Ushbu ma'lumotlar o'zbek, ingliz va rus tillarda berilishi lozim.
3. Keyingi qatordan o'zbek, ingliz va rus tillarida kamida 60 ta o'zbek, ingliz va rus tillarida so'zdan iborat annotatsiya beriladi.
4. Keyingi qatordan 6-10 ta o'zbek, ingliz va rus tillarida kalit so'zlar beriladi.
5. Keyingi qatordan asosiy matn umimiy so'zi minimal 2000 ta bo'ladi.
6. Adabiyotlarning to'liq ro'yxati asosiy matndan so'ng alifbo tartibida ko'rsatilishi lozim va havolalar asosiy matnda bo'lishi kerak [1, B.25].
7. Maqolada keltirilgan dalillarning to'g'riligi uchun muallif mas'ul, plagiat holati taqiqlanadi.
8. Web of science, Scopus tizimidagi jurnallardan iqtiboslar olish maqsadga muvofiqdir.

Требования к оформлению научной статьи:

1. Статья принимается на узбекском, английском и русском языках и должна быть оформлена в Microsoft Word шрифтом Times New Roman, размер 12, межстрочный интервал — 1, поля со всех сторон — 2 см. Абзацный отступ — 1,25 см; выравнивание по ширине и переносы слов должны быть включены автоматически.
2. В первой строке справа указываются фамилия, имя и отчество автора; во второй строке — место работы автора, должность, ученая степень и звание, а также e-mail; в третьей строке по центру страницы крупным и жирным шрифтом — название статьи. Эти сведения должны быть приведены на узбекском, английском и русском языках.
3. Ниже дается аннотация на узбекском, английском и русском языках, содержащая не менее 60 слов на каждом языке.
4. Далее приводятся 6–10 ключевых слов на узбекском, английском и русском языках.
5. Далее основной текст: общий объем текста должен быть не менее 2000 слов.
6. Полный список литературы должен быть приведен после основного текста в алфавитном порядке; ссылки должны присутствовать в основном тексте в формате [1, C.25].
7. Автор несет ответственность за достоверность приведенных в статье доказательств; плагиат запрещен.
8. Рекомендуется цитирование журналов из база данных Web of Science и Scopus.

Requirements of the articles submitted:

1. Articles are accepted in Uzbek, English and Russian and must be prepared in Microsoft Word using Times New Roman font, size 12, single line spacing, with 2 cm margins on all sides. First-line indent is 1.25 cm; text should be justified and word hyphenation/line breaks set to automatic.
2. In the first line on the right: the author's surname, given name and patronymic; in the second line: the author's affiliation, position, academic degree and title, and e-mail; in the third line centered on the page: the article title in bold and uppercase (or bold). These details must be provided in Uzbek, English and Russian.
3. Next, provide an abstract in Uzbek, English and Russian of at least 60 words in each language.
4. Next, provide 6–10 keywords in Uzbek, English and Russian.
5. Next, the main text: total word count must be at least 2000 words.
6. The full list of references must appear after the main text in alphabetical order, and citations should appear in the main text in the format [1, P.25].
7. The author is responsible for the accuracy of the evidence presented in the article; plagiarism is prohibited.
8. It is advisable to include citations from journals indexed in Web of Science and Scopus.